

Per Øverland: Historieglimt 213

Orgelet i Lademoen kirke

Lademoen kirke er en stor kirke med et stort orgel. Kirkerummet har god akustikk og orgelets toner kan fylle det store rummet med vellyd. Da kirka stod ferdig til innvielse i 1905, var også orgelet ferdig til bruk. Orgelet i Lademoen kirke er musikk-historisk interessant fordi det er et av de første pneumatiske orgler som ble bygget her til landet og som fremdeles står på sin opprinnelige plass. Det står på galleriet bak i kirka. Orgelgalleriet bak i kirken var tiltenkt en tredobbelt funksjon.

Det skulle selvsagt være stedet for det store orgelet. Det skulle også gi plass for kor og sangere. Dessuten skulle det gi plass til kirkebesøkende når det var stort fremmøte. I storhetstiden for Lademoen kirkes

guttekor som jo var ganske tallrikt, hadde det gjerne sin plass her. Da det såkalte ryggpositivet til orgelet kom på plass, ble det bygget et fremspring på galleriet over inngangsdøren. Da det gamle orgelet brøt sammen i 1983, stod galleriet lenge avlåst som en død plass i kirken. Heldigvis har kirken i 2016 et nyrestaurert orgel i full bruk.

Kristin Eeg skrev i år 2000 en hovedoppgave ved musikkvitenskapelig institutt ved NTNU med tittelen *Orgelbygging i Trøndelag 1850-1940*. Hun har et helt avsnitt om orgelet i Lademoen kirke. Hun skriver blant annet: «Orgelet til Lademoen kyrkje i Trondheim var det største orgelet Fosnæs leverte. Det fekk 22 stemmer. Instrumentet står i bortimot opphavleg tilstand i Lademoen

kyrkje, og er såleis svært verdifullt i ein orgelhistorisk samanheng. Orgelet vart bygd til ei heilt ny kyrkje, og orgelhuset og fasaden er truleg teikna av same arkitekt som teikna kyrkja. Fasaden og orgelet passar svært godt med interiøret og rommet forøvrig. Opplysningane om orgelet er henta frå egne observasjonar. Orgelhuset er i tre som er måla mørkebrunt. Fasaden er i ein slags dragestil og har fem pipefelt: Midtfeltet har 11 piper, to sidefelt har ni piper kvar, og dei to ytterste sidefelta, som er bua, har sju piper kvar. Alle pipene er klingande ... Orgelet har ein stor magasinbelg som har ei lengde på 2.80 m og ei bredde på 1.67 m. Orgelet har fire vindlader, for manual I, Manual II og to for pedal ... Spelebordet er plassert framom orgelet, slik at organisten sitt med ryggen mot orgelet ... Dei endringane som har blitt utført på det, er smakfullt gjorde innafor stilen. Også utbygginga i 1967 skjedde på ein for si tid uvanleg pietetsfull måte med full reversibilitet. Orgelet framstår difor i dag som eit fullt intergrert instrument, med ein teknisk kvalitet som truleg er høgare enn den det hadde opprinneleg.”» Han som bygde orgelet, Adolf Fosnæs (1854-1948), var orgelbygger i Trondheim. Han gikk tidlig til sjøs. I den tiden han var i land i England og USA lærte han seg kunsten å bygge orgler. Han drev sin virksomhet 1896-1909 og produserte 40 orgelverk av ulik størrelse.

Det var ikke uventet at det gamle Fosnæsorgelet brøt sammen våren 1983. Mange skavanker hadde oppstått gjennom årene og det hadde ikke vært penger til å stelle det skikkelig. Flere konserter måtte flyttes. Det ble satt i gang et hektisk arbeide for å skaffe en midlertidig erstatning for orgelet. Det ble først leid inn et flygel, men det kunne ikke lenge være til god nok hjelp. Brødrene Torkildsens Orgelbyggeri a/s i Åsen bygde i løpet av sommeren om det ryggpositivet kirken hadde hatt fra '60-årene, til et såkalt kororgel som ble en god hjelp. Det ble ferdig til kirkens 80-års-jubileum på høsten 1985. Det store spørsmål var hva som skulle skje med hovedorgelet som nå stod taust. Menighetsrådets årsberetning sier: *”Selv om det nye kororgelet er en bra straksløsning, er det forutsetningen at kirka i løpet av en dryg femårsperiode skal kunne få sitt nye kirkeorgel.”* Senere var meningene blant sakkyndige svært delt i spørsmålet om det gamle orgel kunne og burde stelles eller om det måtte komme et helt nytt orgel. I begge fall var det snakk om store økonomiske uttellingar. Det skulle gå mer enn fem år før orgelet ble ferdig restaurert og tatt i bruk.

Mange av organistene som har betjent orgelet gjennom mer enn hundre år, har vært trofaste i sin tjeneste i lange årrekker. Julius Rian var kirkens første organist. I Menighetsbladet 1/1942 heter det: «Organist Julius Rian som i over 30 år har virket som organist i vår kirke, sluttet ved årsskiftet. Sogneprest Sæbø brakte ham ved høymessen 1. juledag menighetens takk for hans lange og trofaste virke. Organist Rian, uttalte sognepresten, hadde en egen evne til å høyne gudstjenesten ved sitt vakre orgelspill og han stod på høyde med seg selv like til det siste.» Rian hadde stått ut over sin aldersgrense fordi menighetsrådet på grunn av krigen hadde appellert om det, men han sluttet likevel ved nyttår 1942. Rian var nærmest en tusenkunstner. Han både malte og tegnet ved siden av musikken. Han malte et maleri av menighetens første sogneprest Simon E. Jørgensen. Han tegnet illustrasjoner til menighetsbladets fine julehefter i mange år. Etter Rian kom naziorganisten Einar Furberg, som ble skiftet ut ved freden i 1945.

Ivar Bonsaksen var innstilt til å bli organist etter Rian i 1941, men de nazistiske myndighetene satte inn sin egen mann for resten av krigen. I 1945 ble Ivar Bonsaksen ansatt og gjorde en kjempeinnsats i menigheten. Ved siden av spillingen skapte han Lademoen kirkes guttekor i 1950 og ledet det også etter at han ble 70 år i 1978. Han ble etterfulgt av sin sønn Bård Bonsaksen frem til 1997 da Øyvind Kåre Pettersen ble ny organist i Lademoen. Han gjør en fin innsats med Lademoen kirkekor og spiller på en fremragende måte til salmesangen. Ofte vikarierer han i Nidarosdomen.